

באמונה יש כח צמיחה!

אך מידת הביטחון לא גרמה להחמרה בעונשם, אלא להקלה, כמו שהסביר המהרש"א, שמצד הדין על עיוות המשפט היו אמורים להפוך אותה כמהפכת סדום ועמורה - אשר לא תצמיח ולא יעלה בה כל עישב.

ובזכות מידת הביטחון המתיקו את עונשם, ונשאר בהם כח הצמיחה - 'שדה תחרש' 'במות יער'.

הענין הוא שבמידת הביטחון טמון 'כח הצמיחה', כל עוד גרעיני האמונה טמונים עמוק בלב, הם יכולים לפרוח ולצמוח, והפריחה תשיב אותו לצור מחצבתו.

כמו שאכן חזרו בתום שבעים שנה, שנבנה מקדש שני, לעומת העוונות בבית שני - של בן אדם לחברו שכל אחד האשים במצוקותיו את שונאיו, ולא ראו את יד הבורא, אנו עדיין מצפים לבית הגואל.

רשעים הן - אלא שתלו בטחונם במי שאמר והיה העולם, לפיכך מביא הקב"ה עליהן ג' פורעניות, כנגד ג' עבירות שבידם, שנאמר 'לכן בגללכם ציון שדה תחרש, וירושלים עיין תהיה, והר הבית לבמות יער. [קל"ח:]

לכאורה זה נשמע דבר והיפוכו - שהלא האמונה בבורא עולם שמלא כל הארץ כבודו, ומביט ויודע כל מעשי בני אדם וכל מחשבותם, אמור להביא את האדם להיזהר שכל מעשיו יהיו לצדן לפני אדון כל!

ומאידיך אם הם נחשבים ל'בעלי ביטחון', מדוע מכפילים ומשלישים את עונשם - ומקבלים ג' פורעניות?

מסביר הגאון **רבי שלמה ולבה** זצוק"ל שיש דרגות רבות של ביטחון ואמונה, ולהם היתה רק דרגה נמוכה של ביטחון, [ישראל אע"פ שחטא ישראל הוא] ולכן היא לא השפיע עליהם להימנע מעברות.

ממה מואב חששו?

הנה כשמואב קראו לבלעם לקלל את ישראל אמרו אל זקני מדין 'עתה ילחכו הקהל את כל סביבתינו כלחך השור את ירק השדה'.

מסביר **הגאון רבי ראובן קרלינשטיין** זצוק"ל שמואב לא חששו שישאל ילחמו בהם, כיון שידעו את האיסור להלחם בס.

החשש היה היות ומותר לישראל להתגרות בהם, שמא יתגרו בהם, ויציקו להם כל כך הרבה, עד שלא ישאר להם חשק לאכול - כמו אחרי ששור אוכל - ונוטפים מפיו רירים.

אמר אביי אידי ואידי מקמי חמרא לקמי תורא שקלינן, מקמי תורא לקמי חמרא לא שקלינן, והא דקתני נוטל מלפני בהמה שפיה יפה - בחמור, דלית ליה רירי, ונותנין לפני בהמה שפיה רע - בפרה, דאית לה רירי. [ק"מ:]

מבואר בגמרא שהמאכל שהשור אוכל - נמאס, בגלל שנוטפים מפיו רירים.

איזה חלב מותר לאכול?

אומר **מרן הגרא"ל שטינמן** זצוק"ל שמצאנו בפסחים [נ"א]. שבני ארץ ישראל נהגו לאכול 'חלב דאייתרא' [חלב שבכפית הקיבה, שהקיבה כפופה ועשויה כקשת, ואותו חלב שבמקום היתר אוכלין בני ארץ ישראל, ובני בבל נוהגין בו איסור, רש"י].

א"כ יתכן שכאשר הוא בא להוכיח אותו, השתמש בדוגמא של דבר שנהגו כאן איסור גמור מדרבנן.

אמר ליה שריתוה יהא רעוא דתשרו תרבא. [קל"ו:]

צריך להבין איך איחל לו רב שרביא לרבינא שיתיר חלב, הרי זה דבר בילתי אפשרי?

ישועת ישראל נדחית מחשש פגיעה

נוראי, ותינוקות משוקעים בטיט, איך ניתן להתמהמה מלגאול אותם רגע אחד?

אומר הגאון **רבי ברוך מרדכי אזרחי** שליט"א שהמקרא בא ללמד, כי פשוט לא יתכן, אין גאולה על "חשבון" פגיעה כל שהיא, אין תשועה!

לא זו היא הדרך - ולכן לא יזוז משה רבינו, כי לא זו היא הדרך!

ואמר רבי מלאי בשכר "וראך ושמח בלבו" זכה לחשן המשפט על לבו. [קל"ט.]

הנה משה רע"ה לא נעתר ללכת ולהוציא את ישראל, מפני כבודו של אהרון אחיו הגדול, עד שאמר לו ה' "וראך ושמח בלבו" - ולכאורה הרי עם ישראל היו במצב של פיקוח נפש! שיעבוד

ואם ריבונו של עולם, חפץ בישועתם של ישראל, ימצא דרך אחרת - דרך זאת, לא דרך היא.

והקב"ה מסכים - נבואה מיוחדת ניתנת לאמור: "וראך ושמח בלבו".

ולא זו בלבד, אלא שאף הוכחה הוכיח הקב"ה כי גם "והנה יוצא לקראתך"... ובלי ההוכחה, לא יזוז.

כי פשוט לא יתכן, אין תנועה, על חשבון "בין אדם לחבירו".

אם נפגע מישוהו, לא תבוא על ידי כך לא תשועה, לא גאולה, ולא יציאת מצרים!

זה המשקל - שיעבוד של מצרים, גלות מרה, תינוקות משוקעים בטיט, מ"ט שערי טומאה...

אינם עומדים אל מול גרגיר, אפילו בלתי־נראה, של חשש קפידה.

מחלוקת בהלכה היא ריבוי התורה או שכחת התורה?

[ועי' בנפש החיים בש"א פ"ב, ובש"ג פ"ו ופ"א את הרחבת הענין, ואכמ"ל]

והנה הרמב"ן בהקדמתו לתורה לימד אותנו שכל התורה כולה שמותיו של הקב"ה.

ועל פי דבריו נאמר, שהאמת השמימית האחת של תורה, כפי שהיא מצדו ית', ראויה להקרא "דבר ה'" - ועל דבר זה נאמר "ישוטטו לבקש את דבר ה' ולא ימצאו".

ואילו הפנים השונות של תורה, שהן ההופעות החיצוניות הנתפשות מצדנו, ראויות להקרא "דבר אלקים", ועל זה נאמר 'אלו ואלו דברי אלקים חיים'!

ת"ר כשנכנסו רבותינו לכרם ביבנה אמרו עתידה תורה שתשתכח מישראל שנאמר "הנה ימים באים ואם אלהים והשלחתי רעב בארץ לא רעב ללחם ולא צמא למים כי אם לשמוע את דברי ה'" וכתוב "ונעו מים עד ים ומצפון ועד מזרח ישוטטו לבקש את דבר ה' ולא ימצאו".

תניא רבי שמעון בן יוחי אומר חס ושלוש שתשתכח תורה מישראל שנאמר "כי לא תשכח מפי זרעו"! אלא מה אני מקיים ישוטטו לבקש את דבר ה' ולא ימצאו? שלא ימצאו הלכה ברורה ומשנה ברורה במקום אחד. [קל"ח:]

ברש"י פירש שלא ימצאו הלכה בלא מחלוקת, ולכאורה צ"ע מדוע רשב"י קורא לריבוי השיטות "ישוטטו לבקש את דבר ה' ולא ימצאו", הרי זה כך היא דרכה של תורה שהיא ופרה ורבה, ואלו ואלו דברי אלקים חיים?

[כמו שמצינו בגמרא חגיגה שדרשו את הפסוק [קהלת י"ב י"א] "דברי חכמים כדברונות וכמסמרות נטועים בעלי אסופות נתנו מרועה אחד" - מה נטיעה זו פרה ורבה, אף דברי תורה פריין ורביין, 'בעלי אסופות' - אלו תלמידי חכמים שיושבין אסופות אסופות ועוסקין בתורה, הללו מטמאין והללו מטהרין, הללו אוסרין והללו מתירין, הללו פוסלין והללו מכשירין, שמא יאמר אדם היאך אני למד תורה מעתה? תלמוד לומר 'כולם נתנו מרועה אחד' - אל אחד נתנו, פרנס אחד אמרן, מפי אדון כל המעשים ברוך הוא דכתיב "וידבר אלהים את כל הדברים האלה", אף אתה עשה אזניך כאפרכסת, וקנה לך לב מבין לשמוע את דברי מטמאים ואת דברי מטהרים, את דברי אוסרין ואת דברי מתירין, את דברי פוסלין ואת דברי מכשירין.]

מתרץ הגאון **רבי יגאל רוזן** שליט"א שכאן בפסוק מדובר במטבע הלשון של 'דבר השם', שמורה על האמת לאמיתה.

ואילו לגבי בעלי אסופות, המטבע הלשון היא 'דבר אלקים', [אלו ואלו דברי אלקים חיים, וידבר אלקים את כל הדברים האלה] שמשמעותה כוחות שונים.

מתי זכה אחרון לחטן המשפט?

ואמר רבי מלאי בשכר "וראך ושמח בלבו" זכה לחטן המשפט על לבו. [קל"ט.]

לכאורה, זכה אחרון לחטן המשפט על לבו מפני שבשעה שראה את משה הוא שמח, ואעפ"י שלא מסופר בתורה שאכן שמח אחרון בשעה שפגש את משה, יודעים אנו שהוא שמח שהרי הקב"ה הקדים והודיע למשה שהוא ישמח.

הגאון **רבי יצחק פנחס גולדווסר** שליט"א מעיר כי ברגע שהודיע הקב"ה למשה שאחרון ישמח בלבו כאשר יפגשנו - כבר לא היתה לאהרון בחירה-חופשית שלא לשמוח.

מה הם הכוונות הנסתרות?

בריה דרב דימי בר יוסף אתיליד ליה ההוא ינוקא בגו תלתין יומין, שכיב, יתיב קמתאביל עליוה, אמר ליה אבוא צוורניתא קבעית למיכל? [קל"ו.]

מספרים על ראש ישיבה מפורסם בדור הקודם, שביקש מאחד מגדולי בעלי המוסר ששהה בירושלים, שיבוא בליל החג להיכל הישיבה, בכדי לחזק ולרומם את בני הישיבה.

כשהגיע האורח הנכבד, סייר אתו ראש הישיבה בין הספסלים, בהם עמלו בשקידה ובהתמדה מופלאה בחורי חמד, שקועים בלימוד מתוק.

לפתע הוא פנה אל ראש הישיבה המארח ושאל - אולי הציבור לומד כל הלילה רק בשביל לקבל בבוקר את חתיכת העוגת גבינה המיוחדת, שנהוג להכין במיוחד לקידוש זה לאחר התפילה כותיקין? [היה זה בתקופה ששרר מחסור וערב]

ראש הישיבה נדהם, וכולו הביע תמיהה רבתי - מדוע לחשוד בהם? ולמה להרחיק לכת עם חיושבים מורכבים שכאלו?

ענה לו אותו גדול - הנה בגמרא זו רואים שרב דימי בר יוסף סבר שמא בנו מוכן להתאבל ולשבת שבעה רק כדי לקבל את ה'מטעמים' שמאכילין את האבל, א"כ אין זה מופקע שבחור ילמד לילה אחד בשביל פרוסת עוגה.

הנקודה היא שאדם צריך להכיר את נבכי נפשו ע"י לימוד מוסר, ולדעת את לכוון את כל מעשיו לשם לשמים!

כשסיפר זאת ראש הישיבה הוסיף ואמר - את הגמרא הזו אני מכיר בעל פה, וחזרתי עליה עשרות פעמים, אבל אל התובנה הזו לא הגעתי עד עתה!

וא"כ צריך להבין על מתי הוא קיבל את השכר, וזכה לחשן המשפט על לבו?

ועל כרחך מוכרחים אנו לומר ששכרו של אהרן לשאת את האורים-ותומים על לבו לא היה על השעה שבה שמח בפועל, כיוון שכבר לא היתה לו בחירה בשעה ההיא.

כי אם על טהרת ליבו הקבועה, שזיכך את מידותיו באופן קבוע, עד שיודע תעלומות היה יכול להעיד עליו שבוודאי ישמח בשעה שיפגש עמו.

לבו של אהרן אשר נשא את חשן-המשפט על לבו לא היה כשולחן מחשב אשר משמש רק כבסיס להניח עליו את המחשב - טוהר לבו של הכהן-הגדול, היה זה שמסיבתו האירו אבני החשן דברים תמים.

לב שמסוגל לשמוח שמחה אמיתית כאשר אחיו הצעיר הבלתי מוכר ששהה שנים רבות במדין נכנס תחתיו, ותופס את מקומו הוא הראוי לאורים-ותומים שבחשן-המשפט.

ומוסיף שחתנו הגר"י הראל שליט"א תירץ שאמנם לאחר שאמר הקב"ה "וראך ושמח בלבך" - לא היתה לאהרן בחירה אם לשמוח או לא, עדיין נותרה לו הבחירה באיזו עוצמה לשמוח.

אהרן התעלה בבחירתו לשמוח יותר ממה שהיה מוכרח לשמוח מכח הודעת הקב"ה שישמח, ועל התוספת הזו זכה לאורים-ותומים.

ובאמת גם השמחה ששמח אהרן בשעה שפגש את משה לא היתה שיא היכולת שלו לשמוח, שהרי אמרו במדרש רות-רבה (פ"ה, ו') "אילו היה יודע אהרן שהקב"ה מכתוב עליו 'הנה הוא יוצא לקראתך וראך ושמח בלבך בתופים ובמחולות היה יוצא לקראתו'".

מידות טובות מקרבות את הגאולה!

האם הצמא לדבר ה' - נחשב ברכה?

ת"ר כשנכנסו רבותינו לכרם ביבנה אמרו עתידה תורה שתשתכח מישראל שנאמר "הנה ימים באים נאם ה' אלהים והשלחתי רעב בארץ לא רעב ללחם ולא צמא למים כי אם לשמוע את דברי ה'".
[קל"ח:]

ולכאורה מה קללה היא זאת, הרי זו הברכה הכי גדולה שכולם יהיו 'מבקשים', ויתרבה הביקוש לשמוע את דבר ה'?

הגאון רבי יוסף שלמה כהנמן זצוק"ל הסביר את הבעיה - שבשעת רעב אנשים מתפשרים גם על מזון באיכות ירודה...

הקללה היא שמרוב צמא לדבר ה', עלולים להסתפק גם בלימוד לא איכותי, ואפילו ח"ו בדברים שאין רוח חכמים נוחה מהם.

המגיד מדובנא זצוק"ל המשיל זאת לעשיר שהתמודד עם חוסר תיאבון אצל בנו, ונלחם איתם על כל ב"ס...

באחת המסעות שערך עם בנו, טעו ביער, מחוסר ברירה נאלצו להתקיים ולאכול כל מיני עשבי בר שעלולים להזיק, העשיר התנחם בכך שהתיאבון המופחת יגביל את הנזקים.

לאחר כמה ימים ניגש אחד הבנים לאביו ובישר לו שהתיאבון שלו השתפר פלאים, העשיר פרץ בבכי.

הבן התפלא מדוע אביו מצטער, הרי חוסר התיאבון הטריד אותו רבות?

ענה לו האב, אכן, כשהיה בהשיג ידיו מאכלים בריאים ומזינים, קיוותי שהתיאבון יתעורר, אך עתה כשאנו נאלצים לצרוך מזון ירוד וספק מזיק, היה עדיף שתישאר ללא תיאבון!...

ואמר רבי מלאי בשכר "וראך ושמח בלבך" זכה לחשן המשפט על לבו. [קל"ט.]

במדרש [שמו"ר ה' י'] נאמר על המפגש של משה ואהרן - הדא הוא דכתיב 'חסד ואמת נפגשו'.

ונחלקו האם 'חסד זה אהרן - ואמת זה משה', ולדעת רבי עזריה 'חסד זה משה - ואמת זה אהרן'.

וצריך להבין מה הרעיון לכנות לאנשים שם - בכינוי של מידה מסוימת?

מסביר **הגאון רבי אייזיק שר** זצוק"ל שיש שאם אומרים על אדם שהולך בדרך טובה - זה אומר שבדרך כלל הוא נוהג בה.

אבל יש דרגה גבוהה יותר - שמידה מסוימת נהפכת לחלק מהמות של האדם, עד שלעולם אינו נפרד ממנה!

'שם' זה מהות, רק מי שדבוק במידה מסוימת עד שאינו מסוגל לנהוג אחרת, הוא יכול להתעטר בה כ'שם'!

אם כן ודאי שגם משה וגם אהרן היו בדרגה גבוהה בשני המידות הללו - כל הנידון הוא מי הגיע לדרגה הגבוהה ביותר בכל מידה.

[כשמדברים על אהבת ישראל, צריך לדעת שלא מדובר על אהבה מפשטת וערטילאית, של תחושה חיובית לכלל האומה.

אלא בחיבה ממשית לכל אחד ואחד בעם ישראל!]

נמחיש זאת לעצמינו - שהוא היה קם כל בוקר ברגשי גיל על המן שיורד לכל אחד מישראל, גם למי שאינו מכיר בשמו הפרטי.]

עכ"פ מבואר במדרש שהמפגש הזה של פשגת המידות - היווה שלב הכרחי בדרך לגאולת ישראל משיעבוד מצריים.

על כן עלינו להשקיע בכל כוחינו להתרומם בעבודת המידות, ולקרב את הגאולה השלמה!

לתגובות הערות והארות וכן לקבלת הגיליון במייל
ניתן לפנות : peninim88@gmail.com
הפנינים מלוקטים ונערכים בשינויי עריכה וקיצור נדרשים

ניתן להשתתף בהוצאת העלון - ולזכות ביזכי הרבים
לתרומות בבדרים פלוס
באמצעות 'נוה אריה' - פנינים מאירים